

Selkokielen ja -kirjallisuuden edistäminen kirjastoissa

Opinnäytetyö Kaarinan
kaupunginkirjastolle

Esko-kahvit 24.9.2021

Elina Urjanheimo

Opinnäytetyön tavoitteet

- Tavoitteena oli selvittää, mikä oli selkokielen ja – kirjallisuuden nykytilanne Kaarinan pääkirjastossa
- Selvityksen tavoitteena oli selvittää selkoaineiston saavutettavuuden tila
- Selvittää, millaiset asenteet kirjaston henkilökunnalla on selkokieltä ja –kirjallisuutta kohtaan

Kuva: Elina Urjanheimo

Kuva: Pixabay

Selkokielen tarve Suomessa

- Lukutaito heikkenee, heikkoja lukijoita on yhä enemmän ja lukemattomuus on suuri ongelma
 - Kaikki eivät saavuta riittävä lukutaitoa selvitäkseen yhteiskunnassa
- Selkokielen tarvitsijoita on jopa 750 000 ja määrä kasvaa (Selkokielen tarvearvio 2020)
- Kirjastot panostavat pääasiassa vahvoihin lukijoihin
 - Heikot lukijat jäävät huomiotta

Lyhyesti selkokielestä

- Selkokieli on helpompi suomenkielen muoto
- Selkokieli luotiin Suomessa 1970-luvun lopulla
- Kohderyhminä kehitysvammaiset, iäkkäät, muistisairaat, maahanmuuttajat, lukihäiriöiset jne...
- Jokainen ihminen voi jossain vaiheessa elämäänsä tarvita selkokieltä (Selkokeskus)

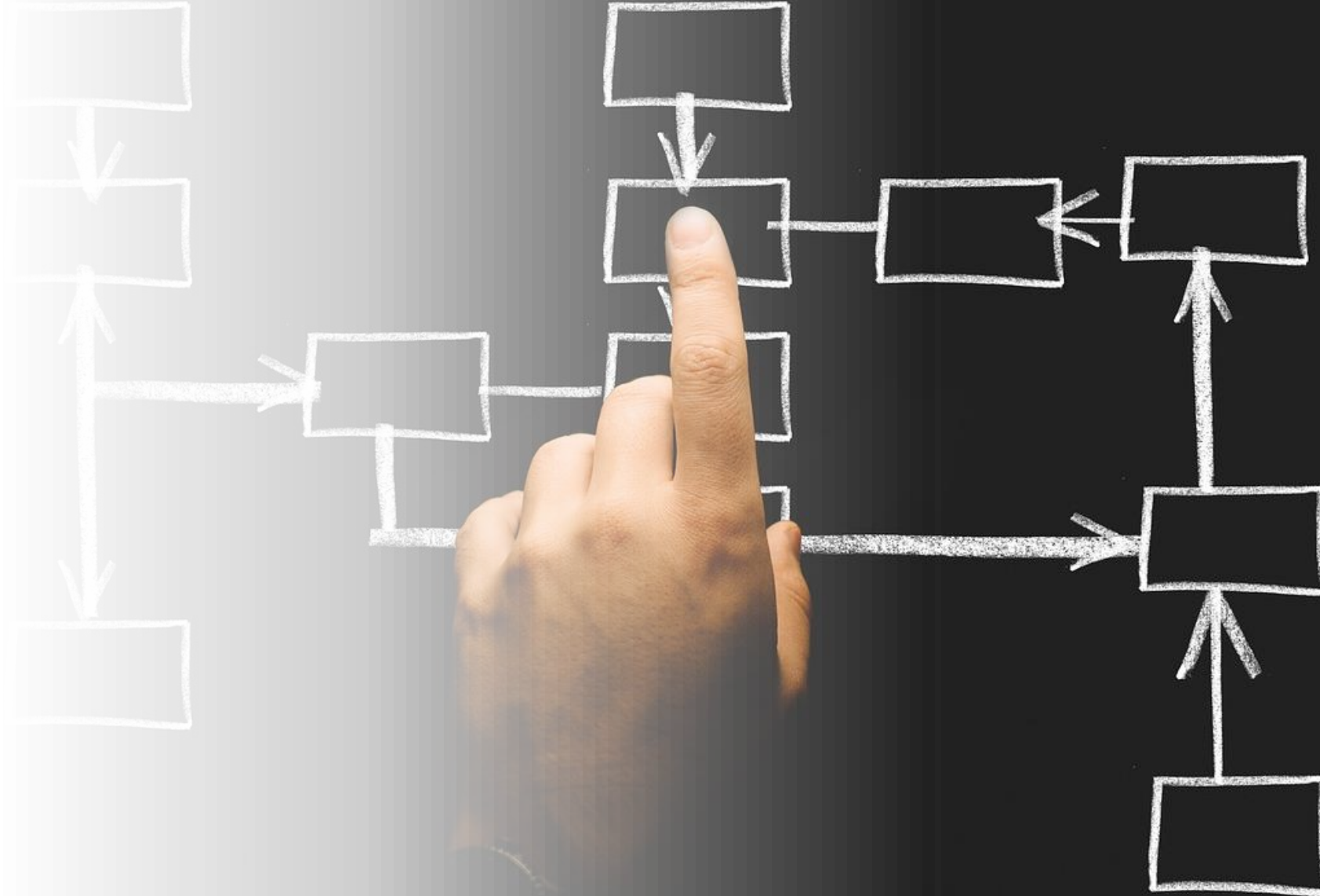
Kuva: Selkokeskus

Havainnot selkoasiakkaista

- Selkoasiakkaat eivät ole tottuneet käyttämään kirjastoa
 - Kirjasto voi näyttäytyä jopa pelottavana, koska asiakas ei tiedä, miten siellä kuuluisi toimia
- Kaikilla opettajilla ei ole tietoa selkokirjoista, vaikka heidän oppilaansa hyötyisivät niistä
- Selkokirjat koetaan "vammainen" kirjoina, jolloin nuorilla voi olla suuri kynnyks lainata selkokirja

Menetelmät

- Asiantuntijahaastattelut (2kpl)
 - Sanna-Leena Knuuttila ja Ella Airaksinen
- Henkilökunnan ryhmähaastattelut (3kpl)
 - Osallistujia yhteensä 8
- Vertaisarviointi muihin kirjastoihin Suomessa ja maailmalla
- Havainnointi (kirjaston fyysinen tila ja verkkosivut)

Asiantuntijahaastattelut

- Asiantuntijoina haastateltiin selkokirjailija/selkomukauttaja Sanna-Leena Knuutila sekä Ella Airaksista (suunnittelija, selkokeskus)
- Tavoitteena oli saada asiantuntija näkemystä muun muassa selkokirjahyllyn saavutettavuudesta sekä kerätä ideoita, miten kirjastot voisivat edistää selkokirjojen saavutettavuutta
 - Pelkkä selkokirjojen tarjoaminen ei tarkoita, että ne ovat saavutettavia!

Henkilökunnan haastattelut

Henkilökunnan asenne erityisesti selkokirjoja kohtaan oli melko negatiivinen

- Selkokirjat nähtiin tylsinä kuvituksen ja kansien osalta ja niiden kieltä pidettiin yksinkertaisena

”Selkokirjaa lukiessa lukija kokee olevansa tyhmä ja yksinkertainen”

- Selkokirjoilta toivottiin parempaa laatua ja myös uusien ”hitti”kirjojen julkaisua
- Kysymys, että pitäisikö selkokirjoja julkaista suoraan selkokielelle jakoi mielipiteitä

Kaikki haastatellut kokivat, että Kaarinan pääkirjaston selkoasioissa on kehitettävää

- Haasteena on löytää selkokielen tarvitsijat
- ”Tapahtumien luominen hyvin pienen aineistomäärän ympärille ei ole mielekäästä”
- Osa koki, että olisi hyvä, että kirjastossa vierailisi selkokirjailija

Selkokieli kirjastoissa - vertaisarviointi

- Tutkittiin, miten muissa kirjastoissa selkokieli on huomioitu
- Positiivisena esimerkkinä nousi esiin Oulun kaupunginkirjasto
 - Selkis-hyllyt, lukudiplomit, kassit
- Yleisesti ottaen selkotoiminnasta kerrotaan kirjastojen verkkosivuilla melko vähän (pl. Oulu)
- Olisi tärkeää kertoa selkokirjojen saavutettavuudesta myös verkossa
 - Jos tietoa ei ole lainkaan, asiakas voi olettaa, ettei selkokirjoja ole saatavilla kyseisestä kirjastosta

Havainnointi

- Kirjaston fyysinen tila
 - Selkohylly on nykyisellään sekava eikä se ole saavutettava
 - Kaikki aineisto, niin lasten, nuorten ja aikuisten kaunokirjat ja tietokirjat löytyvät samasta hyllystä
 - Selkohylly on näkyvällä paikalla, mutta se ei ole käytettävä
 - Havainnoin selkokirjahyllyä selkoasiakkaan kanssa, eikä hän osannut ”käyttää” hyllyä
 - Olen työskennellyt Kaarinassa, ja selkokirjojen hyllyttäminen ja löytäminen on haastavaa jopa tulevalle kirjastoammattilaiselle
- Selkokieli ei juuri näy kirjastossa, käytösäännöt tosin on kirjoitettu selkokielellä

Kuva: Elina Urjanheimo

Saavutettavuuden parantaminen

- Selkohyllyn saavutettavuuden parantaminen
 - Opasteet
 - Kirjat omille osastoilleen (lapset, nuoret, aikuiset)
 - Selkis-hylly elävöittää
- Aineistonäyttelyitä, nostoja, täkyjä jne
 - Vinkkauksiin mukaan selkokirjoja!
 - Selkokirjoja voi mainostaa esimerkiksi lukijoille, jotka kokevat, että tavalliseen kirjaan on vaikea keskittyä
- Tapahtumia saavutettavuudesta ja selkokirjoista
 - Selkokirjailijavierailu
- Selkokielistä asiakaspalvelua
 - Savonia AMK järjestää selkokielisten asiakaspalvelun kurssia
- Selkolukudiplomi
 - Onnistumisen kokemus on tärkeää!
- Esite selkokirjoista

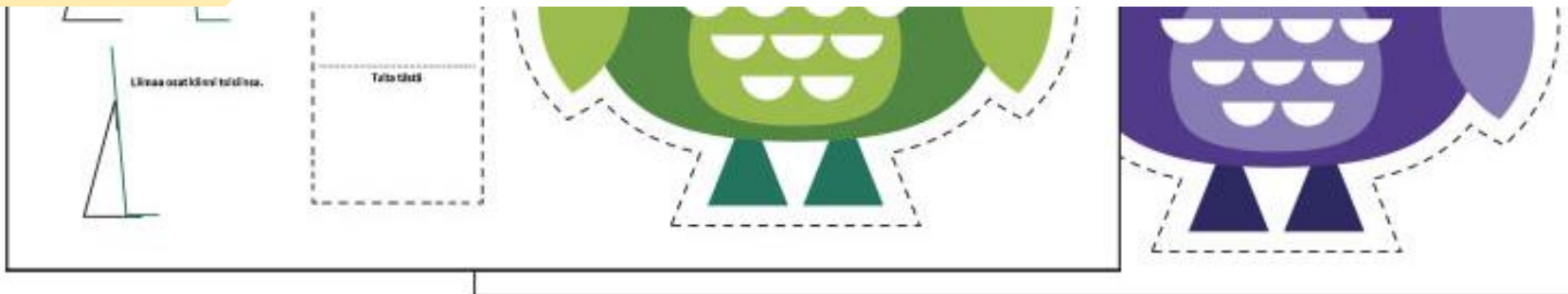

Kuva: Elina Urjanheimo

aikuiset

Kuvat: Elina Urjanheimo & celianet.fi

Selkis-hyllystä monenlaista luettavaa

Kun lukeminen on vaikeaa, tästä hyllystä löytyy mm. selkokirjoja ja äänikirjoja sekä tietoa lukemisen vaikeuksista.

*Hu-huu!
On monta tapaa lukea kirjaa!*

SELKIS

Opettaja! Onko sinulla oppilaita, jotka lukisivat mielellään toisin?

Celian aineistot on tarkoitettu kaikille, joiden on vaikea lukea painettua kirjaa. Tarjoamme lausokkirjoja suoraan selkätietoa ja oppikirjoja oppilaille, joilla on esimerkiksi lukuvaikeus, oppimisvaikeus tai näkövamma.

Tutustu palveluihimme ja lue, miten pääset hyödyntämään kirjojamme opetuksessa!

www.celia.fi/opettajille

Lähteet

- Celia. 2017. Selkis tarjoaa tukea lukemisen moniin tapoihin. Blogi. 28.11.2017. <https://www.celia.fi/Blogi/selkis-tarjoaa-tukea-lukemisen-moniin-tapoihin/>
- Leskelä, L. 2015. Selkokieltä kirjastoon. Selkokeskus. Aluehallintoviraston julkaisuja. 9.9.2015. <http://www.avi.fi/documents/10191/4474124/Leealaura+Leskel%C3%A4,%20Selkokielt%C3%A4%20kirjastoon/b49cb7c3-e4fe-46f2-9c11-30583fb2bac1>
- Leskelä, L. 2019. Selkokieli: Saavutettavan kielen opas. Kehitysvammaliitto ry: Turenki.
- Urjanheimo, E. 2020. Selkokieli ja –kirjallisuus Kaarinan pääkirjastossa. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Selkokieli ja selkokirjallisuus Kaarinan pääkirjastossa - Theseus](#)